

เรียนรู้ ปกป้อง ให้เกียรติ เสริมพลัง

สถานการณ์ของการสอน
เพศวิถีศึกษารอบด้าน
ในเอเชียและแปซิฟิก:
สรุปผลการทบทวน พ.ศ. 2563

IPPF

International
Planned Parenthood
Federation

ความเป็นมาและบริบท เยาวชนในเอเชีย และแปซิฟิก

กว่าครึ่งหนึ่งของเด็กและเยาวชนอายุ 10-24 ปีจำนวน 1.8 พันล้านคนทั่วโลกอาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก¹ โดยส่วนใหญ่อยู่ในประเทศรายได้ต่ำและปานกลาง แม้จะมีบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่ต่างกัน แต่เยาวชนในภูมิภาคอันกว้างใหญ่นี้ต่างก็เผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลและบริการด้านสุขภาพและสิทธิทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ (Sexual and Reproductive Health and Rights) รวมถึงการเรียนรู้เพศวิถีศึกษารอบด้านที่เหมาะสมกับวัย ในจำนวนวัยรุ่นหญิง 13 ล้านคนทั่วโลกที่ไม่ได้คุมกำเนิด ประมาณครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ส่งผลให้เกิดจากแม่วัยรุ่นในภูมิภาคนี้ประมาณ 3.7 ล้านคนต่อปี นอกจากนี้ยังมีเยาวชนประมาณ 82,000 คนในภูมิภาคติดเชื้อเอชไอวีในแต่ละปี^{2,3}

เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ผู้ใหญ่ วัยรุ่นจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่เป็นต่อการส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิภาพของตนไม่ว่าจะมีอายุ เพศ สถานภาพสมรส สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ชาติพันธุ์ รสนิยมทางเพศ หรืออัตลักษณ์ทางเพศเป็นอย่างไรก็ตาม⁴ การสอนวิชาเพศวิถีศึกษารอบด้าน (Comprehensive Sexuality Education) ในโรงเรียนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงประชากรเด็กและเยาวชนจำนวนมาก โดยเฉพาะในที่มีอัตราการมีส่วนร่วมของนักเรียนในโรงเรียนสูง ภาพรวมของสถานการณ์ของการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษารอบด้านในโรงเรียนในเอเชียและแปซิฟิกแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับการเข้าถึงและผลกระทบของการศึกษานี้ในภูมิภาค ที่สำคัญ เมื่อการแพร่ระบาดของโควิด-19 ผ่านพ้นไปแล้ว เราจะต้องจัดทำโปรแกรมเพศวิถีศึกษารอบด้านให้มีคุณภาพและแข็งแกร่งยิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นทางสังคมและอารมณ์ของเยาวชนของเรา

¹ UNFPA. (2020) 'My body is my body, my life is my life'. Sexual and reproductive health and rights of young people in Asia and the Pacific.

² UNFPA. (2016) Universal Access to Reproductive Health: Progress and challenges.

³ UNFPA. (2020) 'My body is my body, my life is my life'. Sexual and reproductive health and rights of young people in Asia and the Pacific.

⁴ UNFPA. (2013) UNFPA Strategy on Adolescents and Youth: Towards realizing the full potential of adolescents and youth.

เกี่ยวกับรายงานสรุปผลการทบทวน

ในปี พ.ศ. 2562 กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และสหพันธ์วางแผนครอบครัวระหว่างประเทศ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และโอเชียเนีย (IPPF East, South East Asia and Oceania Region – ESEAOR) ได้ร่วมกันจัดทำการทบทวนระดับภูมิภาคเกี่ยวกับสถานการณ์ของการสอนเพศวิถีศึกษารอบด้านในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก โดยมีการรายงานข้อมูลจากทั้งหมด 30 ประเทศ แบ่งเป็น 21 ประเทศ ในเอเชียและ 9 ประเทศ ในแปซิฟิก

ช่องทางในการเก็บรวบรวมหลักฐานของการทบทวน ได้แก่

1

การทบทวนวรรณกรรมของกฎหมายและนโยบายระดับชาติเกี่ยวกับเพศวิถีศึกษา

2

การสำรวจแต่ละประเทศ แบ่งออกเป็น

- ตัวแทนจากกระทรวงศึกษาธิการของแต่ละประเทศ
- ผู้ตอบแบบสอบถามจาก UNFPA, UNESCO และสมาคมสมาชิกของ IPPF

การสำรวจมีจุดประสงค์เพื่อศึกษากฎหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์ด้านเพศวิถีศึกษาของแต่ละประเทศ รวมทั้งหลักฐานเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การอบรมครู และการเชื่อมโยงกับการดูแลสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ของเยาวชน

นอกจากนี้ยังได้เชิญกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามมาร่วมแบ่งปันกรณีศึกษาของ 'แนวปฏิบัติที่ดี' ที่เกี่ยวข้อง

3

การสำรวจออนไลน์แบบเร่งด่วนหลังการทบทวน โดยสอบถามผู้เชี่ยวชาญ⁵ ในแต่ละประเทศ

การสำรวจนี้จัดทำขึ้นเพื่อเพิ่มความเข้าใจและเปรียบเทียบข้อค้นพบเฉพาะหัวข้อเพศวิถีศึกษาที่มีการสอน รวมทั้งความครอบคลุมของหลักสูตร

4

แบบสำรวจออนไลน์กับเยาวชนอายุ 15-24 ปี จำนวน 1,432 คน ใน 27 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

5

การสนทนากลุ่มกับหนุ่มสาวอายุ 15-31 ปี จำนวน 83 คน ใน 4 ประเทศ

⁵ ผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสำรวจออนไลน์แบบเร่งด่วน จำนวน 43 คน ประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ UNFPA, UNESCO, สมาคมสมาชิกของ IPPF, องค์กรภาคประชาสังคมอื่น ๆ และที่ปรึกษาอิสระ

เพศวิถีศึกษารอบด้านคืออะไร

- เพศวิถีศึกษารอบด้าน คือกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรเกี่ยวกับเพศวิถีในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านการรู้คิด อารมณ์ ร่างกาย และสังคม
- เพศวิถีศึกษารอบด้าน ไม่เพียงแต่ให้การศึกษาเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ ความเสี่ยง และโรคภัยต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังให้ความรู้ในเรื่องเพศวิถีและสัมพันธ์ภาพเชิงบวก ตลอดจนอิทธิพลทางสังคม วัฒนธรรม และเพศสภาวะในวงกว้างต่อสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ โดยเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต

แนวปฏิบัติสากลทางวิชาการเรื่องเพศวิถีศึกษา (ITGSE), UNESCO et al. 2018

การเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับคนหนุ่มสาว และการจัดให้มีการเรียนรู้
เพศวิถีศึกษารอบด้าน จำเป็นอย่างยิ่งต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
(Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ซึ่งรวมถึงเป้าหมายที่ 3, 4 และ 5

ภาพ 1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และ เพศวิถีศึกษารอบด้าน

3

GOOD HEALTH AND WELL-BEING

สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและ
ส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย

4

QUALITY EDUCATION

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม
และเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5

GENDER EQUALITY

บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ
และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง

ที่มา: sdgs.un.org

กล่องข้อความ 1 คุณลักษณะและแนวคิดของเพศวิถีศึกษารอบด้าน

โปรแกรมเพศวิถีศึกษารอบด้าน มีลักษณะดังนี้

- ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์
- มีเนื้อหาเพิ่มขึ้น (เริ่มตั้งแต่ปฐมวัย ก่อนวัยแรกรุ่น และมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก)
- เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก
- อิงตามหลักสูตร
- มีเนื้อหาครอบคลุม
- ตั้งอยู่บนหลักสิทธิมนุษยชน
- ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเท่าเทียมระหว่างเพศ
- เหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรม
- สร้างการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน (Transformative)
- ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

แนวคิดหลักของเพศวิถีศึกษารอบด้าน ได้แก่

- สัมพันธภาพ
- ค่านิยม สิทธิ วัฒนธรรม และเพศวิถี
- ความเข้าใจเรื่องเพศสภาวะ
- ความรุนแรง และการดูแลตนเองให้ปลอดภัย
- ทักษะเพื่อสุขภาพและสวัสดิภาพ
- ร่างกายและพัฒนาการของมนุษย์
- เพศวิถีและพฤติกรรมทางเพศ
- สุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์

ที่มา: UNESCO et al. 2018

กล่องข้อความ 2 จริงและเท็จเกี่ยวกับเพศวิถีศึกษารอบด้าน

เพศวิถีศึกษารอบด้าน ส่งผลให้

- ✓ ✓ ✓
- ✓ ลดการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก
- ✓ ลดความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์และจำนวนคู่นอน
- ✓ ลดพฤติกรรมเสี่ยง เพิ่มการใช้ถุงยางอนามัย และการคุมกำเนิด

จริง

เพศวิถีศึกษารอบด้าน นำไปสู่

- ✗ ✗ ✗
- ✗ การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกก่อนวัยอันควร
- ✗ กิจกรรมทางเพศเพิ่มขึ้น
- ✗ พฤติกรรมเสี่ยง

เท็จ

ที่มา: UNESCO et al. 2018

ข้อค้นพบสำคัญ จากการทบทวน

กฎหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์ของเพศวิถีศึกษาดำเนิน
ไปในทิศทางใด

ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกล้วนมีกฎหมายหรือนโยบายด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ และ/หรือเพศวิถีศึกษาเพื่อเยาวชน ทว่าข้อผูกพันเกี่ยวกับการสอนเพศวิถีศึกษา
รอบด้านของแต่ละประเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ประเทศในเอเชียและแปซิฟิกส่วนใหญ่มีกฎหมาย นโยบาย หรือยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพทางเพศ
และอนามัยเจริญพันธุ์และ/หรือเพศวิถีศึกษาเพื่อเยาวชนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

ผลการสำรวจตัวแทนจากกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) บ่งชี้ว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ตระหนักดีเกี่ยวกับ
กฎหมายหรือนโยบายในประเทศของตน

ในปัจจุบันนี้ เพศวิถีศึกษารอบด้าน
ทวีความสำคัญยิ่งขึ้น โดยมีการจัดสรรเวลา
90 นาทีต่อเดือน ให้กับการสอนในชั้นเรียน
ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงเกรด 12

(คำตอบจากแบบสำรวจ ศธ., ภูฏาน)

ภาพ 2 ความตระหนักเรื่องกฎหมาย
นโยบาย และยุทธศาสตร์แห่งชาติ

ประเทศที่ผู้ตอบแบบสอบถามรายงานว่า
มีความตระหนักเกี่ยวกับกฎหมายและ
นโยบายระดับชาติด้านสุขภาพทางเพศและ
อนามัยเจริญพันธุ์ และ/หรือเพศวิถีศึกษา
เพื่อเยาวชน

ประเทศที่ผู้ตอบแบบสอบถามรายงาน¹

เอเชีย
75% (15 จาก 20 ประเทศ)

แปซิฟิก
63% (5 จาก 8 ประเทศ)

ที่มา: แบบสอบถาม ศธ.

¹ จำนวนประเทศที่ตอบแต่ละคำถามของแบบสำรวจ ศธ.
ไม่เท่ากัน

การสนับสนุนการสอนเพศวิถีศึกษารอบด้านอย่างต่อเนื่องในภูมิภาคจะนำไปสู่การมีกฎหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานด้านเพศวิถีศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้อผูกพันเรื่องเพศวิถีศึกษาในนโยบายและยุทธศาสตร์แตกต่างกันไปอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ยุทธศาสตร์ด้านเพศวิถีศึกษา การอบรมครู และกลไกในการมอบความรู้แก่ผู้เรียนอาจไม่ได้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติสากลทางวิชาการเรื่องเพศวิถีศึกษา (International Technical Guidance on Sexuality Education – ITGSE)⁶

บางประเทศในภูมิภาคมีกฎหมายที่อนุญาตให้รัฐและ/หรือจังหวัดมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษา ในกรณีเช่นนี้ ความต่อเนื่องและคุณภาพของการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาอาจเป็นความท้าทายสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้น ในหลายๆ ประเทศ กฎหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์ยังคำนึงถึงบรรทัดฐานทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมในการจัดลำดับความสำคัญและสอนวิชาเพศวิถีศึกษา

พึงสังเกตว่า แม้ว่าข้อผูกพันในการสอนทักษะชีวิต แต่เมื่อพิจารณาข้อจำกัดทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว การจะสอนทักษะชีวิตให้ครบถ้วนทุกองค์ประกอบตามที่ระบุไว้ใน ITGSE อาจเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้เสมอไป

(คำตอบจากแบบสำรวจ ศธ.,
บังกลาเทศ)

⁶ UNESCO et al. (2018) *International technical guidance on sexuality education*. 2nd edn.

หลักสูตร เนื้อหาสาระ และกลไกการสอน เพศวิถีศึกษาแตกต่างกันอย่างมากในภูมิภาค

กว่าครึ่งหนึ่งของประเทศที่ทำการสำรวจ
มีการสอนเพศวิถีศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง
เป็นวิชาบังคับ แต่ก็มักถูกรวมเข้ากับวิชาอื่น
ด้วยเช่นกัน

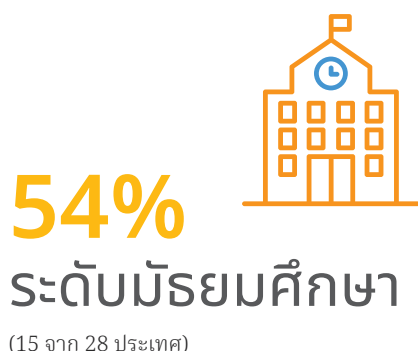
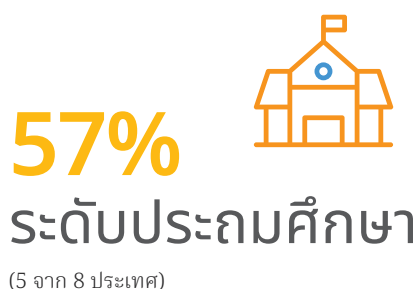
หลักสูตรประจำชาติในเอเชียและแปซิฟิกอาจเรียกวิชาเพศวิถีศึกษาต่างกันออกไป เช่น *ทักษะชีวิตศึกษา* หรือ *การศึกษาชีวิตครอบครัว* ในรายงานบทพจนานี้ คำตอบแบบสำรวจ ศธ. ส่วนใหญ่ชี้ว่ามีหลักสูตรเพศวิถีศึกษาประจำชาติสำหรับผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การสอนเพศวิถีศึกษาเป็นวิชาบังคับและวิชาแยกต่างหาก (เอกเทศ) เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ครูและนักเรียนได้มีเวลาและใส่ใจกับเนื้อหาของวิชาเพศวิถีศึกษาได้มากขึ้น ส่งผลให้สามารถติดตามและประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอนได้ง่ายยิ่งขึ้น^{7,8} ประเทศที่มีเพศวิถีศึกษาเป็นหลักสูตรภาคบังคับหรือวิชาเลือกมีสัดส่วนเท่า ๆ กันในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก โดยมีเพียงหนึ่งในสี่ของประเทศเหล่านี้ที่สอนเพศวิถีศึกษาเป็นวิชาเอกเทศ (สอนแยกต่างหากหรือเป็นส่วนหนึ่งของสุขศึกษา) ขณะที่ส่วนใหญ่รายงานว่ามีการบูรณาการหัวข้อเพศวิถีศึกษาเข้ากับรายวิชาอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ศาสนา เป็นต้น

© Ruvin De Silva / UNFPA Sri Lanka

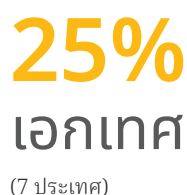
ภาพ 3 แนวทางการสอน

ประเทศที่รายงานว่าสอนเพศวิถีศึกษาเป็น
วิชาบังคับ จำแนกตามระดับการศึกษา

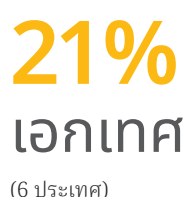

ประเทศที่รายงานว่าบูรณาการเพศวิถีศึกษาเข้ากับวิชาอื่น ๆ หรือสอนเป็นวิชาเอกเทศ
หรือวิชาสุขศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา
(28 ประเทศที่ทำการสำรวจ)

ระดับมัธยมศึกษา
(28 ประเทศที่ทำการสำรวจ)

ที่มา: แบบสอบถาม ศธ.

⁷ UNESCO. (2015) Emerging evidence, lessons and practice in comprehensive sexuality education.

⁸ UNESCO. et al. (2018) *International technical guidance on sexuality education*. 2nd edn.

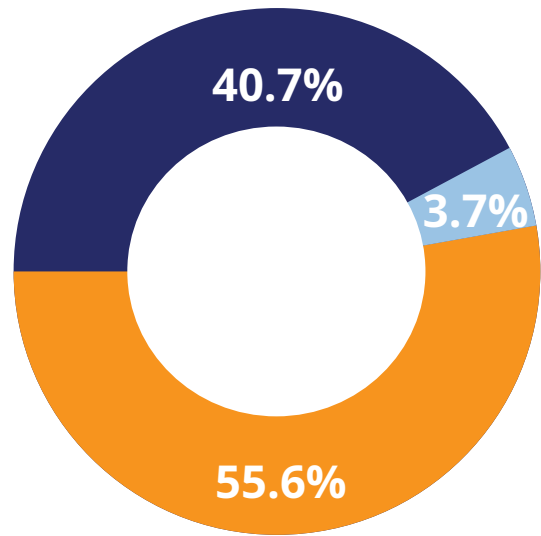
© UNFPA Indonesia

เกือบครึ่งหนึ่งของประเทศที่ทำการสำรวจ ไม่ได้สอนเพศวิถีศึกษาที่เหมาะสมวัยให้แก่เด็กปฐมวัย

การสอนเพศวิถีศึกษาแก่เด็กในแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสมตั้งแต่เนิ่นๆ สำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้เด็กมีข้อมูลที่เที่ยงตรงพร้อมด้วยทักษะการตัดสินใจที่จำเป็นเกี่ยวกับสุขภาพและสัมพันธภาพของพวกเขา ก่อนมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกในช่วงวัยรุ่นหรือหลังจากนั้น⁹ เด็กควรได้รับการศึกษาเรื่องเพศวิถีที่เหมาะสมวัยตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาตอนต้น และอย่างช้าที่สุดคือก่อนเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นเจริญพันธุ์ และมีกิจกรรมทางเพศ ทั้งยังควรศึกษาต่อเนื่องไปตลอดช่วงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่¹⁰ แม้กระนั้นก็ตาม มีการสอนเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ของเพศวิถีศึกษาในช่วงเกรด 1 ของชั้นประถมศึกษาหรือก่อนหน้านี้ในจำนวนเพียงครึ่งหนึ่งของประเทศในเอเชียและแปซิฟิก

ภาพ 4 ช่วงอายุที่เรียน

ชั้นปีที่เริ่มเรียนเพศวิถีศึกษา

- อนุบาลและเกรด 1-6 11
- เกรด 2-6 1
- เกรด 11-12 1

(27 ประเทศที่ทำการสำรวจ)

ที่มา: แบบสอบถาม ศธ.

ภาพ 5 แนวทางการสอน

44%
เด็กผู้หญิง

45%
เด็กผู้ชาย

ไม่มีข้อมูลมากพอเกี่ยวกับการมีประจำเดือนหรือฝันเปียกก่อนมีประสบการณ์ครั้งแรก

ที่มา: ข้อมูลจากการสำรวจเยาวชนทางออนไลน์

หลายคนคิดว่าการสอนเพศศึกษาแก่เด็กเป็นเรื่องเร็วเกินไป แต่ฉันคิดว่าเป็นสิ่งจำเป็นเพราะนี่คือความเป็นจริงในชีวิตที่เด็กต้องเผชิญ เช่น การมีประจำเดือนของเด็กผู้หญิง เด็กควรได้รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับร่างกายของตัวเอง แทนที่จะปล่อยให้พวกเขา รู้สึกสับสนในสิ่งที่เกิดขึ้น

(หญิงอายุ 21 ปี, อินโดนีเซีย)

⁹ UNESCO et al. (2018) *International technical guidance on sexuality education*. 2nd edn.

¹⁰ UNESCO. (2015) *Emerging evidence, lessons and practice in comprehensive sexuality education*.

ประเทศในเอเชียและแปซิฟิก ส่วนใหญ่ไม่มีระบบการติดตาม และประเมินผลการสอน เพศวิถีศึกษาที่ชัดเจน

แม้ว่า ITGSE จะแนะนำให้นานาชาติมีตัวชี้วัดแห่งชาติเพื่อวัดผลการสอนเพศวิถีศึกษาที่สามารถติดตามได้ในระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา (National Education Monitoring Information System – EMIS) แต่ก็มีเพียงหนึ่งในห้าของคำตอบเท่านั้นที่รายงานว่าการสอนเพศวิถีศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบ EMIS

กล่าวโดยสรุป ลำดับความสำคัญและการสอนเพศวิถีศึกษาในเอเชียและแปซิฟิกขึ้นอยู่กับการจัดสรรทรัพยากรของแต่ละประเทศ นอกจากนี้ ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างของรัฐบาล ประเภทของโรงเรียน ทรัพยากร และข้อผูกพันภายในประเทศก็อาจส่งผลกระทบต่อการสอนเพศวิถีศึกษาและระดับความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ ITGSE ด้วยเช่นกัน

เพศวิถีศึกษามีเนื้อหาครอบคลุมเพียงพอ

ไม่มีประเทศใดในเอเชียและแปซิฟิกที่ครอบคลุมแนวคิด
ทั้งแปดประการตามที่ระบุไว้ใน *แนวปฏิบัติสากลทางวิชาการ*
เรื่องเพศวิถีศึกษา อย่างเพียงพอ

“

นอกจากกายวิภาคของระบบสืบพันธุ์แล้ว
ก็ไม่มีการสอนเรื่องอื่นใดเกี่ยวกับสุขภาพ
ทางเพศ และอนามัยเจริญพันธุ์ในโรงเรียน

(หญิงอายุ 24 ปี, พม่า)

จากการปฏิบัติทั่วโลกและหลักฐานที่มีอยู่ *แนวปฏิบัติสากลทางวิชาการ*
เรื่องเพศวิถีศึกษา ได้ระบุแนวคิดหลักแปดประการสำหรับการเรียนรู้ที่
เพิ่มขึ้นและเหมาะสมกับวัย (ดังแสดงในหน้า 5) ในรายงานฉบับนี้
คำตอบจากกระทรวงศึกษาธิการส่วนใหญ่ชี้ว่ามีการสอนเพียง 2-3 หัวข้อ
ในหลักสูตรเพศวิถีศึกษาระดับประถมศึกษา โดยมีรายงานว่าหัวข้อจะ
หลากหลายมากขึ้นเมื่อวัยรุ่นเลื่อนชั้นเรียนสูงขึ้น และมีการสอนเนื้อหา
ในวงกว้างยิ่งขึ้น

“

เนื่องจากสังคมในอัฟกานิสถานยังยึดมั่นในจารีตประเพณีและเคร่งศาสนา
หัวข้อเกี่ยวกับเพศวิถีศึกษารอบด้านจึงถูกรวมไว้ในหนังสือบางเล่มอย่างระมัดระวัง
เพื่อไม่เป็นการกระตุ้นความรู้สึกของสาธารณชน

(คำตอบจากแบบสำรวจ ศธ., อัฟกานิสถาน)

หัวข้อที่มีการสอนโดยทั่วไป

ระดับประถมศึกษา

มีรายงานว่า หลักสูตรประถมศึกษาครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ วัณโรค เอชไอวีและเอดส์/โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ความรักและความสัมพันธ์ เพศสภาวะและบรรทัดฐานทางเพศ และการล่วงละเมิด/ความรุนแรงทางเพศ

ระดับมัธยมศึกษา

มีการสอนเกี่ยวกับวัณโรค เอชไอวีและเอดส์/โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการล่วงละเมิด/ความรุนแรงทางเพศ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตลอดจนถึงมัธยมศึกษา นอกจากนี้หลาย ๆ ประเทศยังได้นำหัวข้ออื่นๆ เช่น การตั้งครรภ์ การคลอด การคุมกำเนิด และการแต่งงานมาสอนเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษาอีกด้วย

ฉันต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม
เรื่องความสัมพันธ์
ส่วนบุคคลการ
ความเข้าใจและให้เกียรติ
ค่านิยมของผู้อื่น
รวมทั้งไม่บังคับให้ผู้อื่น
มีค่านิยมเดียวกับเรา
ซึ่งเป็นเรื่องของความสมัครใจ
มากกว่า

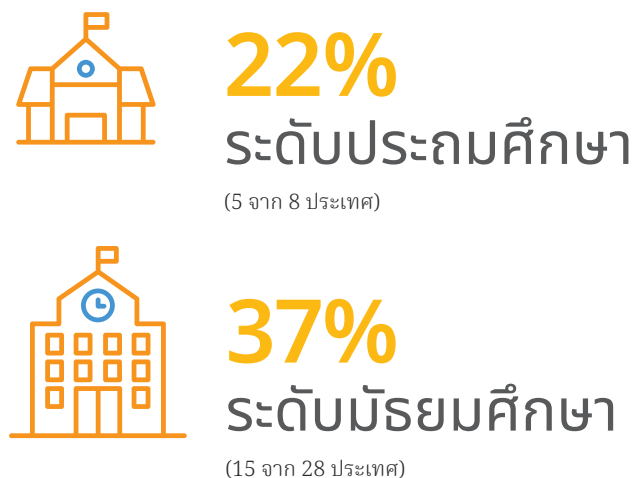
(หญิงอายุ 22 ปี, อินโดนีเซีย)

ที่มา: แบบสอบถาม ศธ.

กว่าครึ่งหนึ่งของคำตอบ ศธ. รายงานเกี่ยวกับหลักสูตรและเนื้อหาของประเทศตนว่า ‘ครอบคลุม’ อย่างไรก็ดี ผู้เชี่ยวชาญด้านเพศวิถีศึกษารอบด้านในประเทศเหล่านี้เผยว่า จำนวนต่ำกว่าหนึ่งในสี่ของหลักสูตรประถมศึกษาและมากกว่าหนึ่งในสามเพียงเล็กน้อยของหลักสูตรมัธยมศึกษามีความครอบคลุม¹¹

ภาพ 6 ความครอบคลุมของหลักสูตร

หลักสูตรของประเทศ ‘ครอบคลุม’ เพียงใด ในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญด้านเพศวิถีศึกษารอบด้านในแต่ละประเทศ

ที่มา: ข้อค้นพบจากการสำรวจผู้เชี่ยวชาญทางออนไลน์, พ.ศ. 2562

ผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสำรวจยังระบุว่า หัวข้อส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกสอนในเชิงลึกเท่าที่มีการรายงานในการสำรวจ ศธ. แม้จะมีการประเมินตนเองว่า ‘ครอบคลุม’ ในคำตอบแบบสำรวจ ศธ. ก็ตาม โดยผู้เชี่ยวชาญตอบตรงกันว่า ควรอธิบายวิชาเพศวิถีศึกษาว่าเป็นการศึกษาเพื่อ ‘การป้องกันและการป้องกัน’ (การตั้งครรภ์ เอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์) หรือ ‘ทักษะชีวิตศึกษา’ ในหลาย ๆ ประเทศ มากกว่าจะเป็น ‘เพศวิถีศึกษารอบด้าน’¹²

กล่าวโดยสรุป ความเข้าใจเกี่ยวกับ ‘ความครอบคลุมรอบด้าน’ ในหมู่ผู้กำหนดนโยบาย นักวางแผน และหน่วยงานที่นำไปปฏิบัตินั้นขึ้นอยู่กับบริบทและมุมมองที่ต่างกัน รวมทั้งมาตรฐานต่าง ๆ และบรรทัดฐานทางสังคมของประเทศที่ทำการสำรวจ และนี่คือความท้าทายหลักในการดำเนินงานสนับสนุน และเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกในการสอนเพศวิถีศึกษาที่มีคุณภาพตาม *แนวปฏิบัติสากลทางวิชาการเรื่องเพศวิถีศึกษา*

แม้จะมีการสอนเพศวิถีศึกษารอบด้าน
หลากหลายหัวข้อในหลักสูตร แต่รายละเอียด
ของหัวข้อเหล่านี้ยังคงอยู่ในวงจำกัด

(คำตอบแบบสำรวจ UNFPA, UNESCO และ MMCWA, พม่า)

¹¹ ‘ความครอบคลุม’ มักขึ้นอยู่กับมุมมองของบุคคลหรือมาตรฐานของประเทศนั้น ๆ ผู้ตอบคำถาม ศธ. จำนวนมากเห็นว่า จำนวนและขอบเขตของหัวข้อที่สอนไม่ได้เป็นตัวบ่งบอก ‘ความครอบคลุม’

¹² การสำรวจผู้เชี่ยวชาญด้านเพศวิถีศึกษารอบด้านจากองค์การสหประชาชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน และ/หรือที่ปรึกษาอิสระจากแต่ละประเทศ

ครูผู้สอนมีการเตรียมพร้อมและ
ได้รับการสนับสนุนเพียงพอ

สองในสามของประเทศที่ทำการสำรวจมีการจัดอบรมเรื่องเพศวิถีศึกษาให้แก่ครูทั้งก่อนและ/หรือระหว่างการดำเนินงาน กว่าคุณภาพและเนื้อหาของกรอบมยังไม่เป็นที่ทราบแน่ชัด

“

กระทรวงศึกษาธิการ
แห่งประเทศมาเลเซีย
ได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ
เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็น
และพัฒนาการสอน
เกี่ยวกับสุขภาพทางเพศ
และอนามัยเจริญพันธุ์
ในโรงเรียนต่าง ๆ

(คำตอบแบบสำรวจ ศธ., มาเลเซีย)

จากการสำรวจพบว่า สองในสามของประเทศที่ทำการสำรวจนั้น วิชาเพศวิถีศึกษาจะสอนโดยครูที่ได้รับมอบหมายให้สอนวิชานี้โดยเฉพาะ โดยหนึ่งในสามของประเทศเหล่านี้ ผู้ที่สอนเพศวิถีศึกษาเป็นครูที่สอนวิชาอื่นซึ่งรวมหัวข้อเพศวิถีศึกษาเข้าไว้ในบทเรียนด้วย ในการสอนเพศวิถีศึกษาให้ได้ประสิทธิภาพ ครูผู้สอนจะต้องเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดี ผ่านการอบรมทั้งก่อนและระหว่างการดำเนินงาน และเข้าถึงทรัพยากรด้านการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

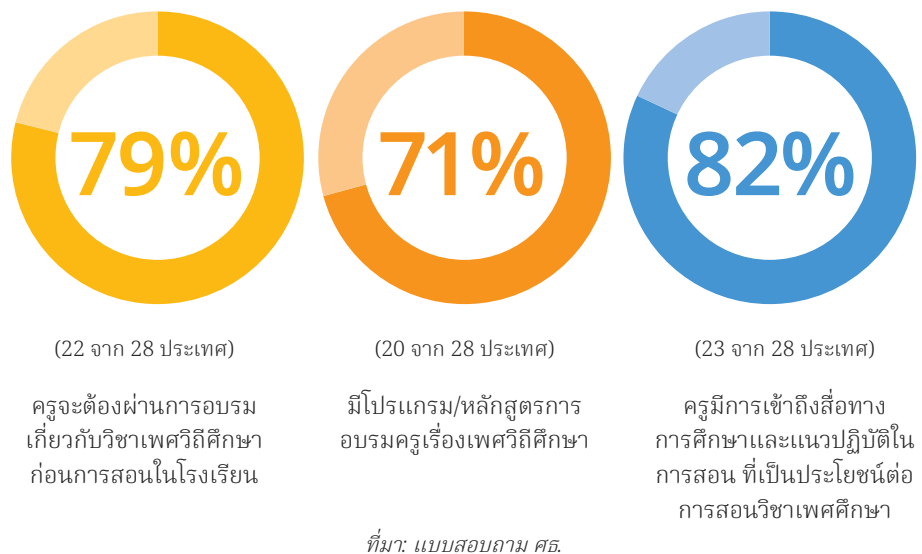
ในการทบทวนนี้ ผู้ตอบแบบสอบถาม ศธ. ส่วนใหญ่ (79%) รายงานว่า ครูผ่านการอบรมด้านการสอนเพศวิถีศึกษาก่อนการสอนในโรงเรียน อย่างไรก็ดี คำตอบส่วนใหญ่ระบุว่าขาดความรู้เกี่ยวกับกรอบการดำเนินงานอย่างจริงจังในการวัดคุณภาพ ความพร้อม และประสิทธิภาพของการอบรมและการสอนของครู

“

การมอบความรู้วิชา
เพศวิถีศึกษาให้กับเด็ก
ขึ้นอยู่กับทัศนคติและ
ความสามารถของ
ครูผู้สอน นำเสียดายที่
ครูอาจถ่ายทอดความรู้
ในแนวทางของ
การยับยั้งชั่งใจซึ่งขึ้นอยู่กับ
ทัศนคติและความเชื่อ
ของครูท่านนั้น ๆ

(คำตอบแบบสำรวจ ศธ.,
เอเซียใต้)

ภาพ 7 การอบรมและส่งเสริมครู

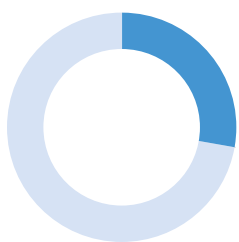
จากการสำรวจเยาวชนทางออนไลน์พบว่า เยาวชนต่ำกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่าครูรู้สึก 'สบาย ๆ' หรือ 'ค่อนข้างสบาย ๆ' ในการสอนหัวข้อต่าง ๆ เกี่ยวกับเพศวิถี

เยาวชนรู้สึกอย่างไรกับการสอนวิชาเพศวิถีศึกษา

ผู้ตอบแบบสำรวจเยาวชนทางออนไลน์
น้อยกว่าหนึ่งในสาม รู้สึกว่าโรงเรียนสอน
เรื่องเพศวิถีได้ 'ดี' หรือ 'ค่อนข้างดี'

ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ให้ความรู้ที่แม่นยำในเวลาที่เหมาะสม ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ขณะที่แนวปฏิบัติ ITGSE กำหนดให้ผู้เรียนรู้เป็นศูนย์กลางของหลักสูตรเพศวิถีศึกษาที่มีประสิทธิภาพ รายงานบ่งชี้ว่ามีเพียงประมาณหนึ่งในสามของประเทศที่สำรวจให้นักเรียนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการพัฒนากฎหมายนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับเพศวิถีศึกษารอบด้านหรือสื่อการเรียนรู้ที่จำเป็น และผู้ตอบคำถามครึ่งหนึ่งหนึ่งในสามเสนอแนะให้มียุทธศาสตร์ด้านการสอนเพศวิถีศึกษานอกระบบ จากการสำรวจเยาวชนทางออนไลน์พบว่าผู้ตอบคำถามน้อยกว่าหนึ่งในสามรู้สึกพอใจอย่างยิ่งกับความรู้เรื่องเพศวิถีที่ตนได้รับ

ภาพ 8 ความพึงพอใจของเยาวชนต่อวิชาเพศวิถีศึกษาของโรงเรียน

28%

รู้สึกว่าการเรียนสอนเรื่องเพศวิถีได้
'ดีมาก' หรือ 'ค่อนข้างดี'

ที่มา: ข้อมูลจากการสำรวจเยาวชนทางออนไลน์

อินเทอร์เน็ต สื่อสังคม และเพื่อนเป็น
แหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับเยาวชน
มากกว่าโรงเรียน

ภาพ 9 ที่มาของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเพศวิถีในหมู่เยาวชน

แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเพศวิถีที่เยาวชนนิยม

56%

เพื่อน

55%

อินเทอร์เน็ต

39%

โรงเรียน

ที่มา: ข้อมูลจากการสำรวจเยาวชนทางออนไลน์

ถ้าเราไม่ค้นคว้าในอินเทอร์เน็ต
เราก็จะไม่รู้อีกหลาย ๆ เรื่อง
เกี่ยวกับสุขภาพทางเพศ
และอนามัยเจริญพันธุ์
เพราะโรงเรียนไม่ได้สอน
เพศวิถีศึกษาให้
กับเราอย่างเหมาะสม

(หญิงสาว, เนปาล)

ผมคิดว่าเพศศึกษาสำคัญ
สำหรับเยาวชนอย่างผม
เพราะเรามักอยากรู้อยากเห็น
ถ้าเราไม่ได้รับความรู้อย่าง
ถูกต้องและเหมาะสม
ความอยากรู้อยากเห็นของเรา
ก็อาจเป็นเรื่องอันตรายได้

(ชายอายุ 22 ปี, อินโดนีเซีย)

เพศวิถีศึกษาทำให้ฉันเข้าใจตัวเองมากขึ้น ทั้งยังรู้ความต้องการจำเป็น
ของตัวเอง ทิศทางของชีวิต และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในอนาคต
ถ้าเรามีความรู้ เราจะปกป้องและให้เกียรติตัวเอง
รวมถึงเข้าใจผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

(หญิงอายุ 24 ปี, อินโดนีเซีย)

แม้ว่าครูของฉัน
จะเป็นคนเปิดเผย
และคอยช่วยเหลือ แต่พวกเขา
ก็เสี่ยงที่จะตอบคำถาม
เกี่ยวกับสุขภาพทางเพศ
และอนามัยเจริญพันธุ์
ครบกว่า
“เราจะรู้เองในอนาคต”
แต่จะดีกว่าไหม
ถ้าครูตอบข้อสงสัย
ของเราในเวลานี้
เพราะการป้องกัน
ย่อมดีกว่าการแก้ไข

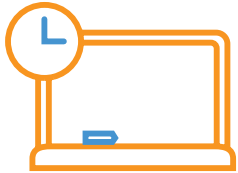
(หญิงสาว, เนปาล)

ข้อเสนอแนะสำคัญ

กฎหมายและนโยบาย

- ส่งเสริมการบรรจุวิชาเพศวิถีศึกษารอบด้านภาคบังคับสำหรับผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาตอนต้นจนถึงมัธยมศึกษาไว้ในกฎหมายแห่งชาติ
- พัฒนาแผนและยุทธศาสตร์ให้ผู้เรียนนอกระบบและเปราะบางได้มีส่วนร่วม

การพัฒนาหลักสูตร ความครอบคลุม และคุณภาพ

- ทำให้เยาวชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร
- พัฒนา ทดลอง ปฏิบัติจริง ประเมินผล และทบทวนหลักสูตรเฉพาะของแต่ละประเทศ ตามคำชี้แนะใน ITGSE
- ครอบคลุมแนวคิดทั้งแปดประการใน ITGSE โดยมีลักษณะเหมาะสมกับวัยสำหรับนักเรียนในโรงเรียนและผู้เรียนนอกระบบ
- พัฒนารอบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในการวัดคุณภาพและผลกระทบของการเรียนการสอน เพศวิถีศึกษารอบด้าน และผนวกเข้ากับมาตรการด้านคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (เช่น ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาหรือ EMIS)

สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานที่เอื้ออำนวย

- ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนเพื่อให้บริการด้านเพศวิถีศึกษารอบด้านที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน รวมทั้งบริการด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่เป็นมิตรกับเยาวชน
- ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมของชุมชน การตอบสนองต่อเหตุการณ์ และการสนับสนุนเพื่อลดการต่อต้านทางสังคม
- ระบุโอกาส สถานที่ และทรัพยากรในการมอบความรู้เรื่องเพศวิถีศึกษารอบด้านนอกระบบ
- ประเมินความต้องการจำเป็นของความครอบคลุมและช่องว่าง เพื่อการสอนวิชาเพศวิถีศึกษารอบด้านที่มีคุณภาพในประเทศต่าง ๆ

การเตรียมความพร้อมและส่งเสริมครู

- พัฒนาหลักสูตรเฉพาะประเทศสำหรับการอบรมครู เพื่อการสอนเพศวิถีศึกษารอบด้านที่มีประสิทธิภาพแบบมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- เสริมสร้างสมรรถนะและทักษะให้กับครูด้วยการอบรมก่อนและระหว่างการทำงาน การอบรมทบทวนและการใช้เอกสารอ้างอิง
- ให้การดูแลสนับสนุน พร้อมทั้งจัดให้มีแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้และแบ่งปัน สำหรับครูผู้สอนวิชาเพศวิถีศึกษารอบด้าน

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม

เรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเพศวิถีศึกษารอบด้านได้ที่:

- UNESCO, UNFPA, UNICEF, UN Women, and WHO. [*International Technical Guidance on Sexuality Education*](#)
- UNFPA. [*International Technical and Programmatic Guidance on Out-of-School Comprehensive Sexuality Education \(CSE\)*](#)
- UNFPA. [*Operational Guidance for Comprehensive Sexuality Education*](#)
- IPPF. [*Deliver + enable tool kit: scaling up comprehensive sexuality education*](#)
- IPPF. [*IPPF Framework for comprehensive sexuality education*](#)

อ่านรายงานการวิจัยอันเป็นข้อมูลพื้นฐานของรายงานฉบับนี้ได้ [*ที่นี่*](#)

